

СТРАТЕГИИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА МОРАЛНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В БИЗНЕСА

Доц. д-р Стоян Киров

Резюме: Съвременната бизнес среда се характеризира със сложни предизвикателства, които поставят значителни морални дилеми. В преследване на печалби бизнесът често се сблъсква с етични решения, които могат да имат дълбоко въздействие върху заинтересованите страни, околната среда и обществото като цяло. В резултат на това има нарастваща нужда организациите да разработват и прилагат стабилни етични практики, които дават приоритет на интересите на всички заинтересовани страни, обществото и околната среда. Разработката се фокусира в разглеждане на някои морални предизвикателства, пред които са изправени фирмите днес, и ще бъдат посочени стратегии, които може да се приложат, за да се справят с тези предизвикателства. Тази статия ще разгледа някои от емпиричните изследвания на моралните предизвикателства в бизнеса и последиците от това изследване за бизнес практиката.

Ключови думи: бизнес, морални предизвикателства, стратегии

Abstract: The modern business environment is characterized by complex challenges that pose significant moral dilemmas. In the pursuit of profits, businesses are often faced with ethical decisions that can have a profound impact on stakeholders, the environment and society as a whole. As a result, there is a growing need for organizations to develop and implement sound ethical practices that prioritize the interests of all stakeholders, society and the environment. The development focuses on examining some of the moral challenges facing businesses today and will outline strategies that can be implemented to address these challenges. This article will examine some of the empirical research on moral challenges in business and the implications of this research for business practice.

Keywords: business, moral challenges, strategies

Въведение

От проведени емпирични изследвания редица примери показват как фирмите могат да дадат приоритет на етичните ценности и принципи, като същевременно постигат бизнес успех. Чрез възприемането на проактивен подход към етичното поведение организациите от бизнеса могат да изградят доверие, да насърчат създаването на дългосрочна стойност и да създадат по-добър свят за всички заинтересовани страни.

Емпиричните изследвания идентифицират няколко морални предизвикателства, пред които са изправени фирмите в съвременната бизнес среда, включително приоритизирането на печалбата пред други ценности, необходи-

мостта от балансиране на интересите на различните заинтересовани страни и въздействието на цифровите технологии върху бизнес етиката. Въпреки това, емпиричното изследване също така идентифицира няколко стратегии, които бизнеса може да приеме, за да се справи с тези предизвикателства, като прилагане на кодекси за поведение и програми за обучение по етика, ангажиране в диалог със заинтересованите страни и сътрудничество и приоритизиране на управлението на заинтересованите страни. Чрез приемането на тези стратегии фирмите могат да насърчават етично поведение и да създават дългосрочна стойност за всички заинтересовани страни.

Емпиричните изследвания също така предлагат няколко стратегии, които фирмите могат да приемат, за да се справят с моралните предизвикателства в съвременната бизнес среда. Например, проучване на Kaptein (2017) установи, че прилагането на кодекси за поведение и програми за обучение по етика може да насърчи етичното поведение и да намали риска от етични нарушения. Друго проучване на Jones et al. (2007) установява, че диалогът и сътрудничеството между заинтересованите страни могат да помогнат за изграждането на доверие и насърчаване на етично поведение.

Анализ на проблема

Едно от основните морални предизвикателства в бизнеса е приоритизирането на печалбата пред други ценности като социална отговорност и екологична устойчивост. Много фирми участват в практики, които имат вредно въздействие върху околната среда, като замърсяване и обезлесяване, в преследване на краткосрочни печалби. Този подход не само вреди на околната среда, но също така може да навреди на репутацията на фирмата и бизнеса и да доведе до правни и финансови санкции (Husted, Allen, & Kock, 2016). Например BP се изправи пред огромна реакция и получи глоба от 20 милиарда долара след петролният разлив на Deepwater Horizon през 2010 г., който уби 11 души и замърси Мексиканския залив.

Друго морално предизвикателство е необходимостта да се балансират интересите на различни заинтересовани страни, включително клиенти, служители, акционери и по-широката общност. Бизнесът трябва да вземе предвид въздействието на своите решения върху всички заинтересовани страни и да гарантира, че действията им са в съответствие с етичните принципи (Freeman et al., 2010). Ако не бъде направено, това може да доведе до загуба на доверие, което може да има дългосрочни негативни последици за бизнеса. Например през 2018 г. Wells Fargo беше изправена пред голям скандал, след като беше разкрито, че компанията е създавала милиони фалшиви акаунти на клиенти без тяхно знание или съгласие. Скандалът довежда до загуба на доверие сред клиенти и инвеститори и компанията понася значителни финансови санкции.

Възходът на цифровите технологии създаде нови морални предизвикателства, като поверителността на данните и киберсигурността. Компаниите

трябва да бъдат особено бдителни при защитата на клиентските данни и предотвратяването на кибератаки, които могат да имат тежки последици както за физическите лица, така и за бизнеса (Mishra & Sprenger, 2019). Например през 2019 г. Equifax претърпява голямо нарушение на данните, което разкрива личната информация на 143 милиона клиенти. Пробивът не само компрометира поверителността на милиони хора, но и нанася вреди на репутацията на компанията и довежда до значителни финансови санкции.

За да се справят с тези морални предизвикателства, фирмите трябва да възприемат проактивен подход, който дава приоритет на етичните ценности и принципи. Чрез възприемането на проактивен подход към етичното поведение предприятията могат да изградят доверие, да насърчат създаването на дългосрочна стойност и да създадат по-добър свят за всички заинтересовани страни, като същевременно постигат бизнес успех.

„Етичните проблеми в бизнеса са свързани с конфликта или поне с вероятността от такъв конфликт между икономическите показатели на организацията, измеряемост на доходи, разходи и печалби, и показатели за нейната социална отговорност, изразени като задължения към други хора както в рамките на организацията, така и в обществото.“¹

Стратегии за справяне с моралните предизвикателства

В съвременната бизнес среда фирмите са изправени пред множество етични предизвикателства, включително приоритизирането на печалбата пред други ценности и необходимостта от балансиране на интересите на различните заинтересовани страни. Тези предизвикателства могат да навредят на заинтересованите страни, обществото и околната среда, което води до правни и финансови санкции, загуба на доверие и увреждане на репутацията. За да се справят с тези предизвикателства, компаниите трябва да възприемат проактивен подход, който дава приоритет на етичните ценности и принципи. Някои стратегии, които фирмите могат да приемат, за да се справят с моралните предизвикателства и да насърчат етичното поведение според (Jones et al., 2017) са:

- Прилагане на кодекси за поведение и програми за обучение по етика: Една ефективна стратегия за справяне с моралните предизвикателства в бизнеса е прилагането на кодекси за поведение и програми за обучение по етика, които подчертават важността на етичното поведение. Тези програми могат да помогнат за създаването на култура на етично поведение в организацията и да гарантират, че всички служители са наясно със своите отговорности. Например фармацевтичната компания Pfizer е разработила изчерпателен кодекс на поведение, който обхваща въпроси като подкупи, корупция и конфликти на интереси. Компанията също така предлага програми за обучение по етика за

1 Maria Kicheva – Kirova, Stoyan Kirov ETHICS AND MODERN ENTREPRENEURSHIP , сп. Предприемачество, ЮЗУ “Неофит Рилски”, Брой 1, Година VIII, 2020, стр. 7-17

своите служители, за да гарантира, че те разбират значението на етичното поведение и последствията от етичните нарушения.

- **Ангажиране в диалог и сътрудничество между заинтересованите страни:** Друга стратегия за справяне с моралните предизвикателства в бизнеса е включване на диалог и сътрудничество между заинтересованите страни. Това може да помогне за изграждане на доверие и споделено разбиране на етичните принципи, които ръководят действията на организацията. Например, компанията за външно облекло Patagonia се включва в диалог със заинтересованите страни и сътрудничество за насърчаване на устойчивостта на околната среда. Компанията работи със своите доставчици за намаляване на въздействието върху околната среда на своите продукти и стартира няколко инициативи за повишаване на осведомеността по проблемите на околната среда.

- **Прилагане на програми за корпоративна социална отговорност (КСО):** Програмите за корпоративна социална отговорност (КСО) са друга ефективна стратегия за справяне с моралните предизвикателства в бизнеса. Тези програми включват интегриране на социални и екологични проблеми в бизнес операциите на компанията и процесите на вземане на решения. Например, компанията за облекло Levi Strauss е внедрила програма за КСО, която се фокусира върху устойчивостта на околната среда, трудовите права и ангажираността на общността. Компанията си е поставила цели за намаляване на въздействието си върху околната среда, като например намаляване на водата употреба в своите производствени процеси и стартира няколко инициативи за насърчаване на социалната и екологична устойчивост.

- **Развитие на етично лидерство:** Етичното лидерство е критичен компонент за насърчаване на етичното поведение в бизнеса. Етичните лидери задават тона на организацията, като моделират етично поведение и създават култура на етично поведение в организацията. Например, компанията за кафе Starbucks е разработила силна култура на етично лидерство, която набляга на социалната отговорност и ангажираността на общността. Главният изпълнителен директор на компанията, демонстрира ангажимент за етично лидерство чрез прилагане на няколко инициативи за насърчаване на социална и екологична устойчивост.

- **Създаване на политики за сигнализиране на нередности:** Политиките за сигнализиране на нередности са друга ефективна стратегия за справяне с моралните предизвикателства в бизнеса. Тези политики позволяват на служителите да докладват за етични нарушения или други неправомерни действия без страх от отмъщение. Например, компанията за финансови услуги Goldman Sachs е разработила политика за сигнализиране на нередности, която позволява на служителите да докладват за етични нарушения или други проблеми, без да се страхуват от отмъщение. Компанията също така е създала гореща линия за етика и уебсайт за етика, за да предостави на служителите безопасен и пове-

рителен начин да докладват за етични проблеми.

Изводи

Съвременната бизнес среда е сложна и динамична, изправяйки бизнеса пред множество предизвикателства, включително етични дилеми. Сред тези предизвикателства са приоритизирането на печалбата пред други ценности, необходимостта от балансиране на интересите на различните заинтересовани страни и въздействието на цифровите технологии върху бизнес етиката. За да се справят с тези предизвикателства, фирмите трябва да възприемат проактивен подход, който дава приоритет на етичните ценности и принципи. В заключение ще бъдат обобщени основните моменти, разгледани в разработката относно моралните предизвикателства в бизнеса, стратегиите за справяне с тях и емпиричните изследвания.

Моралните предизвикателства в бизнеса, като приоритизирането на печалбата пред други ценности, могат да доведат до етични нарушения, които могат да навредят на заинтересованите страни, обществото и околната среда, което води до правни и финансови санкции, загуба на доверие и увреждане на репутацията. Въпреки това, емпиричните изследвания идентифицираха няколко стратегии, които фирмите могат да възприемат, за да се справят с тези предизвикателства, като прилагане на кодекси за поведение и програми за обучение по етика, ангажиране в диалог и сътрудничество със заинтересованите страни, приоритизиране на управлението на заинтересованите страни и развитие на етично лидерство.

Прилагането на кодекси за поведение и програми за обучение по етика може да насърчи етичното поведение и да намали риска от етични нарушения. Такива програми могат да помогнат за създаването на култура на етично поведение в организацията и да гарантират, че всички служители са наясно със своите отговорности. Ангажирането в диалог със заинтересованите страни и сътрудничество може да помогне за изграждането на доверие и да създаде споделено разбиране на етичните принципи, които ръководят действията на организацията. Чрез приемането на тези стратегии бизнесът може да насърчи етичното поведение и да създаде дългосрочна стойност за всички заинтересовани страни, да спомогне за балансирането на интересите на различните заинтересовани страни и да гарантира, че действията на организацията са в съответствие с етичните принципи.

Даването на приоритет на управлението на заинтересованите страни може да помогне на бизнеса да създаде дългосрочна стойност, като същевременно насърчава етичното поведение. Това може да включва интегриране на социални и екологични проблеми в бизнес операциите на фирмата и процесите на вземане на решения. Етичното лидерство също е от решаващо значение за насърчаване на етично поведение в бизнеса. Етичните лидери задават

тона на организацията, като моделират етично поведение и създават култура на етично поведение във фирмата.

Цифровите технологии създадоха нови морални предизвикателства за бизнеса, като поверителността на данните и киберсигурността. Компаниите трябва да бъдат бдителни при защитата на клиентските данни и предотвратяването на кибератаки, за да запазят доверието на клиентите и да избегнат финансови и правни санкции.

Заклучение

Бизнесът трябва да даде приоритет на етиката пред печалбата, за да създаде дългосрочен успех. Стратегиите като: прилагане на кодекси за поведение и програми за обучение по етика, ангажиране в диалог със заинтересованите страни и сътрудничество, приоритизиране на управлението на заинтересованите страни, развитие на етично лидерство и защита на клиентските данни и предотвратяване на кибератаки, могат да помогнат на бизнеса да се справи с моралните предизвикателства в съвременната бизнес среда. Като дават приоритет на етиката пред печалбата, предприятията могат да създадат култура на етично поведение и да гарантират, че техните действия са в съответствие с етичните принципи. Това може да помогне за изграждането на доверие, да насърчи създаването на дългосрочна стойност и да създаде по-добър свят за всички заинтересовани страни.

Използвана литература

1. Делойт. (2019 г.). Нов компас за устойчив бизнес. Извлечено от <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/about-deloitte/articles/millennialsurvey.html>
2. Freeman, R.E., Harrison, JS, Wicks, A.C., Parmar, B.L., & de Colle, S. (2010). Теория на заинтересованите страни: Състоянието на техниката. Cambridge University Press.
3. Husted, B. W., Allen, D. B., & Kock, N. (2016). Създаване на стойност чрез социална стратегия. Бизнес и общество, 55 (2), 146-186.
4. Джоунс, Т. М., Фелпс, У. и Бигли, Г. А. (2007). Етичната теория и решенията, свързани със заинтересованите страни: Ролята на културата на заинтересованите страни. Преглед на академията за управление, 32 (1), 137-155.
5. Каптейн, М. (2017). Разработване и тестване на мярка за етичната култура на организациите: Моделът на корпоративните етични добродетели. Журнал за бизнес етика, 145 (4), 685-698.
6. Mishra, S. & Sprenger, T. O. (2019). Киберсигурност: Двигател на цифровата трансформация. MIS Тримесечие.
7. Maria Kicheva – Kirova, Stoyan Kirov ETHICS AND MODERN ENTREPRENEURSHIP , сп. Предприемачество, ЮЗУ “Неофит Рилски”, Брой 1, Година VIII, 2020, стр. 7-17